Analyysi

Viennin vaikeudet heijastuvat koko talouteen

Suomen talous | 10.06.2015 | Seppo Orjasniemi, Hannu Viertola

KIRJOITTAJAT



Seppo Orjasniemi



Hannu Viertola
Vanhempi ekonomisti

Viennin vähentyminen on ollut merkittävin BKT:tä supistanut tekijä vuoden 2008 jälkeen. Viennin vähenemisen vaikutukset kohdistuvat myös perinteisesti kotimarkkinoille suuntautuneille toimialoille, sillä viennin välituotepanosten tuotantoon sitoutuu paljon resursseja. Viennin epäsuora vaikutus työllisyyteen on ollut merkittävä. Siihen nähden koko työllisyyden heikkeneminen on jäänyt maltilliseksi kotimaisen kysynnän tukiessa työllisyyttä.



Viennin epäsuora vaikutus työllisyyteen merkittävä

Suomen vienti kasvoi ripeästi 1990-luvun alkupuolelta vuoteen 2008 asti. Globaali rahoituskriisi ja teollisuuden rakennemuutos kuitenkin romahduttivat viennin pitkään jatkuneen kasvun. Suomen viennin määrä oli vuonna 2014 lähes 14 % eli noin 12 mrd. euroa pienempi kuin vuonna 2008. Viennin osuus BKT:stä supistui 45 prosentista 36 prosenttiin. Eniten vienti väheni sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa, koneiden ja laitteiden valmistuksessa sekä metsäteollisuudessa.

Viennin väheneminen on näkynyt suoraan keskeisten vientiteollisuuden toimialojen työllisyydessä ja tuotannossa. Välillisesti viennin supistuminen on vaikuttanut kahta kautta. Ensiksikin vientituotteiden valmistuksessa käytettävien kotimaisten välituotepanosten käyttö on vähentynyt. Se on näkynyt muilla toimialoilla tuotannon ja työllisyyden vähenemisenä. Toiseksi toimintoja on ulkoistettu muille toimialoille, kuten palveluihin. Panos-tuotostilastoissa tämänkaltainen kehitys näkyy välituotekäytön osuuden kasvuna.

Tässä artikkelissa tarkastellaan viennin vaikutuksia työllisyyteen toimialoittaisten panos-tuotostilastojen avulla, joka huomioi myös epäsuorat vaikutukset. Uusin tilasto koskee vuotta 2012, joten tarkastelu vientikehityksen aiheuttamista työllisyyden muutoksista koskee vuosia 2008–2012. Tarkastelussa otetaan huomioon vientiteollisuuden suorien vaikutusten lisäksi myös sen epäsuorat vaikutukset työllisten määrään. Epäsuora vaikutus syntyy vientiteollisuuden käyttäessä koti- tai ulkomaisia välituotteita vientituotteiden valmistuksessa. Näin viennin muutokset heijastuvat laajemmin muiden, myös suljetun sektorin toimialojen tuotantoon ja työllisyyteen.

Vienti työllistää vähemmän kuin ennen

Vuonna 2008 vienti työllisti lähes neljänneksen kaikista työllisistä. Viennin supistuminen on vaikuttanut vuosina 2008–2012 hyvin eri tavoin eri toimialoihin. Kokonaisuutena kuitenkin vientiin liittyvä työllisyys heikkeni vain taantumavuonna 2009, jonka jälkeen kehitys on ollut varsin vakaata.

Kaiken kaikkiaan työllisyys väheni 32 tuhannella hengellä vuosina 2008–2012. Vientiteollisuuden merkittävimmät työllistäjät ovat olleet sähkö- ja elektroniikkateollisuus, metalli- ja konepajateollisuus sekä metsä- ja paperiteollisuus. Työpaikat ovat vähentyneet etenkin elektroniikkateollisuudessa sekä koneiden ja laitteiden valmistuksessa. Yksistään sähkö- ja elektroniikkateollisuudesta hävisi tarkasteluajanjaksolla 12 tuhatta työpaikkaa. Nämä luvut eivät kuitenkaan sisällä toimialojen käyttämiä välituotteita, jolloin tuotantorakenteen muutos ja sen vaikutus työllisyyten jäävät tarkastelematta.

Kun välituotekäyttö otetaan huomioon, vientituotteiden valmistuksen työllisyysvaikutus oli vuonna 2008 kaikkiaan 621 tuhatta henkeä. Vuonna 2012 vienti työllisti enää 504 tuhatta työntekijää eli noin 19 % vähemmän kuin vuonna 2008. Työllisyys on siis vähentynyt suhteellisesti enemmän kuin viennin määrä, mikä tarkoittaa tuottavuuden paranemista.

Esimerkiksi kun otetaan huomioon sähkö- ja elektroniikkateollisuuden välituotekäyttö, tämän toimialan viennin supistuminen on vähentänyt työllisyyttä yhteensä 53 tuhannella hengellä eli 48 prosentilla. Vielä vuonna 2008 sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti työllisti suoraan ja epäsuoraan 108 tuhatta henkeä.

Taulukko 1.

Toimialan viennin vaikutus työllisyyteen kokonaisuudessaan

Toimiala	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**Muutos, tuhatta henkeä**
Koneiden ja laitteiden valmistus	165	127	128	126	123	−42
Sähkö- ja elektroniikka	108	79	66	61	56	−53
Paperi- ja metsäteollisuus	96	88	95	96	92	−4
Palvelut	137	129	125	130	138	1
Kemialliset tuotteet	53	38	41	43	44	−9
Maa- ja metsätalous sekä elintarvikkeet	32	29	32	36	36	4
Muut	30	15	16	15	15	−14
Yhteensä	**622**	**504**	**503**	**507**	**504**	**−118**

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

Toinen merkittävä viennin toimiala on ollut perinteinen koneiden ja laitteiden valmistus, jonka viennin työllisyysvaikutus oli 165 tuhatta työntekijää vuonna 2008, kun mukaan lasketaan kulkuvälineiden valmistus.

Koneiden ja laitteiden viennin suoran ja epäsuoran työllisyysvaikutuksen pienentyminen on kuitenkin ollut suhteellisesti vähäisempää, ja työllisyydestä on hävinnyt neljännes. Sen sijaan paperi- ja metsäteollisuuden viennin supistuminen on vähentänyt työllisyyttä vain 4 tuhannella hengellä. Kokonaisviennin kutistumisesta huolimatta palveluiden ja elintarvikkeiden viennin kasvu on tukenut työllisyyttä yhteensä 5 tuhannella hengellä.

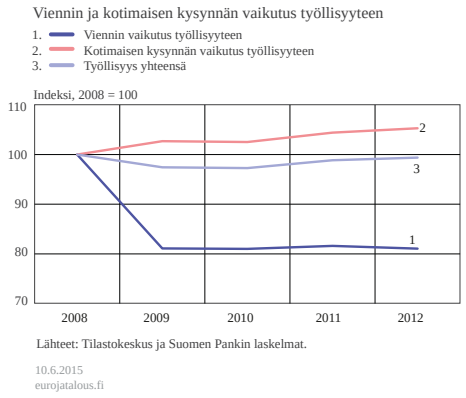
Palveluiden vienti luonut uusia työpaikkoja

Viennin rakenne näyttäisi jossain määrin muuttuneen vuoden 2008 jälkeen. Vaikka perinteisten teollisten vientialojen työllisyys on heikentynyt selvästi, on tilalle syntynyt jonkin verran uusia kasvavia vientialoja. Tosin vuosina 2008–2012 viennin kasvu on kohentanut työllisyyttä vain yhdeksällä toimialalla. Lisäksi kasvaneet alat painottuvat lähes yksinomaan palveluiden viennin työllisyyden kasvuun. Tämä merkitsee myös, että vientituotanto on muuttunut aiempaa työvoimavaltaisemmaksi.

Työpaikkojen väheneminen perinteisillä vientialoilla näyttäisikin osittain korvautuneen palveluiden viennillä. Etenkin liikkeenjohdon ja teknisten palveluiden viennin työllisyysvaikutus on lisääntynyt tuntuvasti. Kun näiden palveluiden viennin työllisyysvaikutus vuonna 2008 oli noin 10 tuhatta henkeä, on määrä kasvanut 29 tuhanteen vuoteen 2012 mennessä.

Kokonaisuudessaan kaikkien toimialojen yhteenlaskettu työllisyys on kuitenkin vähentynyt vain 16 tuhannella hengellä vuosina 2008–2012. Kotimaisen kysynnän kasvu on parantanut työllisyyttä samalla, kun vientikysyntää palvelevia työpaikkoja on hävinnyt (kuvio 1). Kotimaisesta kysynnästä johtuva työllisyys on siis kasvanut runsaalla 100 000 hengellä eli noin 5 %.

Kuvio 1.



Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

10.6.2015
eurojatalous.fi

Työllisyys on lisääntynyt etenkin vähäisen tuottavuuden aloilla, kuten julkisella sektorilla ja muilla palvelualoilla. Yhteensä palveluiden kysynnän kasvu on lisännyt työllisyyttä lähes 70 tuhannella hengellä. Kasvu on ollut suurinta terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa, jotka ovat lisänneet

työllisyyttä yhteensä 40 tuhannella hengellä. Lisäksi muu kotimainen kysyntä on kasvattanut työllisyyttä 35 tuhannella hengellä.

Viennin osuus työllisyydestä pienentynyt

Viennin suurin väheneminen koettiin jo vuonna 2009, jonka jälkeen kehitys on ollut vakaampaa. Tämän artikkelin tarkastelu perustuu saatavilla oleviin vuosien 2008–2012 panos-tuotostaulukoihin, joten viime vuosien työllisyyttä ei voida arvioida tarkasti. Vuosina 2013 ja 2014 viennin määrä on kuitenkin pysynyt likimain muuttumattomana, joten myös vientiin liittyvän työllisyyden voisi olettaa säilyneen ennallaan. Viime vuosina palvelualojen viennin kasvulla on kuitenkin ollut suotuisa vaikutus työllisyyteen.

Vienti on edelleen merkittävä työllistäjä. Viennin suotuisa kehitys Suomen hyvinvoinnin kannalta on siten ratkaisevan tärkeää myös tulevaisuudessa. Viennin osuus työllisyydestä on kuitenkin pienentynyt voimakkaasti. Vuoden 2008 viennin nopea supistuminen johtui korkean tuottavuuden toimialojen viennin supistumisesta. Vientirakenteen ollessa nykyisenkaltainen eli palveluiden tultua suhteellisesti merkittävämmäksi ja tuottavuuden pysyessä muuttumattomana viennin lisäys kasvattaa työllisyyttä todennäköisesti enemmän kuin taantumaa ja talouden rakennemuutosta edeltäneinä aikoina.

Asiasanat

toimiala, työllisyys, vienti